

punt, het glanspunt, of de glansperiode mee. Welnu, in een cultuur-kring heet hier een apogeum spiritualistisch, een decadentie-periode daarentegen materialistisch. „Voor de eerste kunnen genoemd worden: Mozes, Salomo, Socrates, St. Jan, St. Gregorius (met St. Columban), St. Bernardus (en Abailard), Descartes (Pascal, Newton). Schoone lijst, en ach, hoe spiritualistisch! Voorts wordt het een oorzaak van blijdschap den goedwilligen, dat de geschiedschrijver (die het immers van de cijfers hebben mocht) compagnon kan worden van den man-met-de-meetroede. Deze laatste broeder houdt zich onledig met aardmeting, ook wel genoemd geodesie. Welnu, „het wereld-verschijnsel dat we geschiedenis noemen“, kan gemeten worden, niet alleen chronologisch (wat den tijd betreft), doch ook geodesisch (wat de ruimte betreft). Geen wonder, dat er zooveel ingenieurs geschiedenis maken in de N.S.B.: ik ben nu pas er achter, hoe dat zit, denk ik. —

Maar laten we de neiging om te spotten met zulk elders reeds lang afgewezen amateurs-werk bedwingen en verder lezen. De wet van Brück voltrekt zich over de volken in een stijgend-dalende curve over een tijdsafstand van vijf eeuwen. Gelijker nu in dezen zin een periodiciteit is bij de volkeren, zoo is er ook een bij de families. „Men ziet ook familiën in hun opeenvolgende vertegenwoordigers van zoon tot zoon op de sociale ladder stijgen, waarbij de glans-type — no. 4 — bijzonder in het oog valt, vooral als deze een NIETDEUG van een zoon heeft, of een zogenaamde veelbelovende telg die vroeg sterft of erbarmelijk door ongeval of slepende ziekte het leven verliest“. Gezeide „nietdeug“ heeft dus een „glansvader“, maar hij zelf... och arme, och och. „De nietdeug, nr. 5 in de rij der geslachten, is niet zelden bewust van zijn dalende toestand, maar hij voelt zich onbekwaam om uit eigen macht zijn leidende karaktertrekken te veranderen, zijn leven te beteren, de mislukkingen van zijn ondernemingen te bezweren, de opeenvolgende ongelukken te vermijden, de vroegtijdige of rampzalige dood te ontwijken. Het gebeurt ook... dat hij doordrongen wordt van diep piëteitsgevoel, afstand doet van al de maatschappelijke bekoorlijkheden zijner omgeving, en niettegenstaande alle tegenkanten van ouders en familieleden tot een priesterorde overgaat... hetgeen dan, zegt de schrijver, ook al weer mislukt... net als dit hanteeren van ernstige begrippen, voegen wij eraan toe.

Reken nu verder maar uit. Hebt u een „glanzende persoonlijkheid“ op het oog, echt glanzend? In orde, dat is dan ons nummer 4. Een man van comme ça! Het apogeum-type; u kent het woord nu. Op alle terreinen des levens, hoor, komt het voor.

En nu kunt u verder de horoscoop trekken, pardon, want we zijn in een christelijk tijdschrift, nu kunt u verder de natuurwetenschappelijke economie volgen. Nr. 4 heeft geen kinderen, of (!) als hij ze wel heeft, dan komt er niet veel van hen terecht. Het zijn dan de afzakkertjes, die op het lage cijfer van 5 staan: nummer-5-typen. U wilt me nu in de rede vallen, lezer, en tot me zeggen: pas op, ga nu niet de erfelijkheidsleer bespotten, want, ook al zijt ge het er niet mee eens mischien, en al hebt ge theologische bedenkingen, het is toch serieus werk. Ik geef het toe, als het serieus geschiedt. Maar heeft het soms met ERFLIJKHEIDSTHEORIE iets te maken, wanneer Dr M. C. Schuyten hier constateert, dat, indien nr. 4 verscheidene zonen heeft, in dit geval gewoonlijk de oudste op een of andere manier van het eeretoonnelje van papa verdwijnt, terwijl dan de broers — de andere kinderen van nr. 4 dus — of nieuwe zijlijnen vormen (dat kan) of (want dat kan ook al) ook „helemaal op veranderlijk-heftige wijze verdwijnen — zelfmoord, besmettelijke ziekte, ongeval, enz.“. Heeft zelfmoord met erfelijkheid veel te maken, besmettelijke ziekte, ongeval niet, dacht ik zoo.

Nu verder: uit nr. 5 — den nietdeug —, uit dien decadent, dien glanslooze, kan dan weer een zoon komen. Nr. 5 eindigt droeviglijk. Maar zijn zoon is dan weer nr. 1 in een voortgaande reeks. U weet, dat in de reeks van 5 het constitutie-type voorop-gaat; zoo begint bij nr. 1 — den zoon van nr. 5 — een nieuwe reeks. En de zaak marcheert dan weer verder. Deze nr. 1 is een goed nummer, maar hij laat zich nog al eens de kaas van het brood eten; hij is nog geen organisator, weet u? Dat is — zie het begin van dit artikel — nr. 3. Nr. 2 is dan de praë-organisator; die maakt de zaak voor zijn zoon klaar. Dan komt nr. 4: glans! En eindelijk nr. 5 weer: de decadente.

De auteur beweert, dat we het allemaal zoo kunnen nagaan in onze omgeving. Maar het is mij nergens gelukt.

Geen nood echter, als het u evenmin lukken mocht, lezer. Want de schrijver haalt nu de koningen voor den dag. De koningshuizen zullen de bewijzen wel leveren. We citeren slechts het volgende: Leopold II van België was een type nr. 4; zijn opvolger, Albert I — zoon van zijn broer — was een type nr. 5; en — overkwam hem geen ongeluk? Nu heeft men in België Leopold III; en dat is dus weer een nr. 1. Misschien — zeg ik schuch-

ter — was Astrid een nr. 5, die is inmiddels ook door een ongeluk om het leven gekomen. Hoe het dan met de kinderen moet? Komt ge met die vraag niet klaar, wend u dan tot den Volkenbond; de schrijver vindt zelf, dat de Volkenbond met zulke gegevens rekenen moet. En dat staat nu in het Paedagogisch Tijdschrift; en dan zeggen ze nog, dat we zoo weinig onze christelijke stem laten doordringen tot de machthebbers der aarde.

Evenwel, niet alleen die koningsfamilies leveren bewijsmateriaal. De Bijbel, de Bijbel. „Zou het Woord Gods“, aldus de auteur, „dat zo omstandig en nauwkeurig de geslachten opsomt, in deze gedachtenorde niets aanduiden“? Zoo vraagt hij. Neen, neen. En hoor, terwijl nu professoren van Kampen en Amsterdam hun best doen, om de chronologie van het Oude Testament ons volk duidelijk te maken, zoover het hun terrein is, en terwijl zoo langzamerhand de menschen leeren begrijpen, dat van Adam tot Christus meer dan precies 60 namen, en in Mattheus I meer dan drie maal 14 namen werkelijk bedoeld zijn (omdat het getal 14 in Mattheus symbolisch bedoeld te zijn — daar gaat een andere professor, want het zou toch jammer zijn, als we het kraantje-lek-en-dweil-maar-door-spel moesten staken — zijn lezers voorzetten volgende berekening van Dr M. C. Schuyten:

Adam	Jered	Sem	Rehu
Seth	Henoch	Arfachsad	Serug
Enos	Methusalach	Selah	Nahor
Kenan	Lamech	Heber	Terah
Mahabal-El	Noach	Peleg	Abram
Izaak	Aram	Obed	Ahia
Jakob	Aminadab	Isai	Aza
Juda	Nahasson	David	Josaphat
Pares	Salomon	Salomo	Joram
Esrom	Boaz	Rehabeam	Ozias
Jonathan	Josias	Eljakim	Eleazar
Achar	Jechonias	Azor	Matthan
Hizkia	Salathiel	Zadok	Jakob
Manasse	Zerubbabel	Achim	Maria-Jozef
Amon	Abiad	Eliud	JEZUS

U hebt het nu wel begrepen: JEZUS IS EEN Nr. 5-TYPE. Hij heet „dan ook“ „de Man van Smarten“. Net zoo als die verongelukte koning der Belgen, alleen natuurlijk véél erger. Maar dat moeten de dominees maar verder uitzoeken; daar is de kerk voor. Hier instrueeren we de onderwijzers, en die doen het onze kinderen. Als nr. 5 „herkennen“ wij — want wij hebben EERST onze psychologische mitsgaders astronomische en natuurwetenschappelijke kennis meegebracht, vandaar dat wij kunnen „herkennen“ — als nr. 5-typen herkennen wij dus: Noach, Abram, Boaz, Rehabeam, Ozias, Jezus, den man van smarten. Wij hebben Jezus gerubriceerd. We hebben zijn fatum ontdekt. We kunnen hem in zijn passende rubriek plaatsen. O, de goede gave der psychologie.

Maar nu kan het me verder niet meer interesseeren, hoe deze schrijver dan verder zijn psychopaedagogische gevolgtrekkingen maakt. Ik hoop alleen maar, dat geen mensch deze paedagogische misleiding aanvaardt zal. Ik hoop, dat men nu eens de oogen uitwrijven zal, vragende: hoe lang moet dat nu nog duren met de synthese, en met haar onontkoombaar nevenverschijnsel van: het amateurswerk? Indertijd heeft de hoofdredacteur van dit paedagogisch tijdschrift, vóór hij deze functie had, heel wat moeten hooren over zijn uitspraak: onze kinderen zijn anders dan andere kinderen. Ik was het er niet mee eens, maar ik zie er toch een poging in, om van het verbond uit te gaan, en van wat God in de geschiedenis doet. Thans zet hij ons in een christelijk tijdschrift een theorie voor, die zelfs den Man van Smarten durft determineren als een type, op één lijn met andere lieden van nr. 5, die vanwege louter piëteit priester of zoo iets worden, en kijk, dan lukt het nog niet. Een chronologie, die den Bijbel bewerkt à la „Zoeklicht“! Een voorbereiding voor een catechismusprek of schooles over Christus, onzen Priester, met behulp van wat ik hoor omtrent het niet-deug-type nr. 5 en zoo! En Abraham de vader der geloovigen? Kan zijn; doch psychologisch: type 5! Kijk nog eens na, hoe type 5 zijn maagschap verlaat!

Natuurlijk is het niet de redactie, die schreef. Maar moeten we nu alles op één hoop gooien? Is er ook nog zoo iets als belijden in onze wetenschap? Hebben we ook nog leiding noodig in onze zielkunde? Krijgen we leiding, als holder-de-holder de wetenschappelijke resultaten overhoop gegooid worden, en gemengd met onwetenschappelijk gedaas? Is dat de manier, waarop ons duidelijk wordt, waarom Prof. Dr J. Waterink tegen zijn collega aan de Vrije Universiteit, Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven strijden moest, en, toen daar een eind aan gekomen was, ineens riep: geen polemiek?

Terwijl over „persoon, ziel, en geest“ de debatten aan den gang zijn, en de één den ander beschuldigt van afwijking van de belijdenis, waarbij Prof. Waterink om beurten subjeet en object der klacht is, daar wordt zoo maar ineens een dergelijk artikel over ons hoofd en over dat van de onderwijzers uitgeschud. Een artikel, dat ons ineens tientallen jaren terugsmakt, dat al, wat aan reformatie verkregen is, pardoes verwerpt. Ik denk nog eens aan het woord van Prof. Honig, die tegen

„Predikant en Dokter“ bezwaar had, omdat men daar over kwesties, die diep-insnijdend zijn, zeer uiteenlopende meeningen met gelijk recht aan het woord liet komen. En ik zucht nog eens: wanneer houdt men op met die synthese, die behalve ver-raad aan de belijdenis, meteen ook een gestumper in de wetenschap meebrengt?

Gelukkig, dat ik niet behoef uit te zoeken, in welke periode we tegenwoordig leven, nr. 5 of een andere. MAAR IN DE ORGANISATIE-PERIODE ZEKER NIET. En als zulk gescharre nog langer aanhoudt: in de praë-organisatie-periode óók niet. Eerder in de decadentie-periode.

Maar ik houd op met dit laatste zweempje van ironie. We mochten eens vergeten, dat hier schuld is, schuld tegen den God van het Verbond. De jongens en meisjes applaudisseeren nog wel. Maar de vloer vermolmt, de vloer van de zaal, die al en toe weergalmt van het handgeklap, als „onze mannen“ optreden.

Weg met de synthese! Een christelijk orgaan is wat anders dan een orgaan van christenen.

K. S.

Benoeming aan de Vrije Universiteit.

Volgens een persbericht heeft Dr D. Nauta deze week de benoeming gekregen tot hoogleeraar aan de Theologische Faculteit aan de Vrije Universiteit. Prof. Nauta zal opvolger zijn van Prof. Dr H. H. Kuyper; al zijn, naar gemeld is, de vakken nog niet vastgesteld, toch kan men wel in groote trekken aangeven, op welk gebied zijn taak liggen zal.

We hopen, dat de benoeming goede vrucht zal dragen. Al konden we nog geen kennis nemen van de dissertatie, die Dr Nauta onlangs leverde over Maresius, we hebben toch den indruk niet alleen, maar ook van onderscheiden kant de stellige verzekering, dat het een uitnemend stuk werk was. Waar straks ook Dr Nauta de Gereformeerde Kerken zal dienen als praë-adviseur der synode en anderszins, daar hopen we, dat zijn openbare en andere arbeid den opbouw van het kerkelijk leven ten goede komen zal, de zuiverhouding van den strijd der liefde en der gemeenschap der heiligen bevorderen zal, en alzoo medewerken aan de stuiting van het bederf in onze omgangsvormen, en van den teruggang van ons principiële denken en belijden.

K. S.

De ontwikkeling van het begrip „persoon“.

(Zie de redactionele opmerking ter inleiding van het eerste artikel dezer reeks, Redactie.)

Bij den apostel Paulus krijgt het begrip „persoon“ een uitgebreider beteekenis. Behalve een beginsel van zelfbepaling en zelfbewustheid wordt het ook erkend als een beginsel van identiteit. Het ik van een kind wordt het ik van een man en doet te niet hetgeen eens kinds was. Paulus en Timotheüs en de heiligen van Achaje verklaren te weten, dat zij, inwonende in het lichaam als in een tent, uitwonen van den Heere. Ook de apostel Petrus gebruikt dit beeld, want hij spreekt van de aflegging zijns tabernakels. Hieraan ligt ten grondslag de gedachte, dat het ik van den gelovige hetzelfde is als dat, hetwelk na de opstanding, ja zelfs reeds terstond na den dood, altijd bij den Heere zijn zal. Hoe dit „ik“ zal bestaan wordt ons geopenbaard in 1 Kor. 15. Het ontvangt door Christus een geestelijk (pneumatisch) lichaam, d.w.z. een lichaam door den Heiligen Geest bestuurd. Immers wordt in Rom. 8:11 gezegd, dat Christus onze sterfelijke lichamen levend maken zal door den Geest die in ons woont. Ook leeren we uit 1 Kor. 2:13, dat geestelijke dingen zulke dingen zijn, die de Heilige Geest ons leert. En heeten de geloovigen niet een tempel des Heiligen Geestes? Een ledige tempel is van geen beteekenis, maar de godheid, die daarin woont, is de majesteit, die hem aantrekkelijk en schrikwekkend tegelijk doet zijn. De Heilige Geest is dus de voorwaarde van de ontplooiing van ons ik. Het ik draagt bij verdere ontwikkeling den naam van „persoon“, een Latijnsch woord, ontleend aan het optreden in een theater, bij de Grieken prosopon, aangezicht geheeten. Onze persoon gaat niet te gronde bij den dood, want wij zullen eenmaal God en de wereld kennen van aangezicht tot aangezicht. Onze persoon is voorts naar de Heilige Schrift een bijzondere schepping Gods, bestemd om ons denken en willen, handelen en lijden, rechten en plichten, goed doen en kwaad doen, met verantwoordelijkheid te dragen en zich daarvoor bewust te zijn. (Wezen van de persoon, zooals de Schrift ons die doet kennen, wordt niet voldoende verklaard door de later opgekomen termen van substantie (wezenheid) of die van vorm of centrum van het leven. Wij staan hier voor een mysterie, dat ons niet geopenbaard is, en dat niet kenbaar is uit de ervaring.)

Hoe is nu bij den apostel Paulus de verhouding van den persoon tegenover het lichaam, het hart, de geest en de ziel?

Het licha-
choikos).
het evenals
niet beziel
gedragen. I
kelijk, van
Paulus niet,
en geest, in
bij Paulus
door de m
ligen Geest
Gal. 5:17).

Het hart
tieve of or
staan. Ma
geweten, w
wet op de
gaat het ge
hem slecht
den zin van
machten o
moelijkheid
Paulus. Me
ligen Geest
soms spree
daaraan to
Gods, getu
met afwezi
dankzeggen
levens. Dit
persoon, of
die plaats
den geest
„Mensch
de persoon
of functi
met den p
seling kom
spreken va
gen; wat e
mee pers
Deze op
bruik van
mogens, di
band gebri
de Grieken
Daarop zie
een geest
gemoeds, c
uwer gezir
noia) dat z
het hart of
„hart“ vaa
ment word
wordt door
orexis (lust
want hij s
den lust er
ziensamb
als de pe
men dien
moeten teg
mogens wo
gekend. W
sonen eens
velen het.
Teksten al
zien op de
Heiligen G
Onze slo
de Heilige
van een m
worden de
heeft verw
Heilige Sel
verschillen
sonen wo
van richtin
daarvoor v
worden al
behoefte a
gen Geeste

Bij de
men, dat
als een h
dus niet a
zijds is he
Heilige Sel
wing te la
komst, de
den mensc
om den oo
tersche ten
kunde na
zij van de
die afwijki
bij latere
wij daaraa

Den Ha

had, omdat men snijdend zijn, zeer gelijkelijk recht aan het nog eens: wanneer, die behalve verook een gestumper

uit te zoeken, te g leven, nr. 5 d'RGANISATIE-PE's zulk gescharreorganisatie-periode.

ste zweempje van, dat hier schuld het Verbond. De ren nog wel. Maar in de zaal, die al geklap, als „onze

christelijk orgaan van christenen.

K. S.

siteit.

Dr D. Nauta dezt hoogleeraar aan Vrije Universiteit in Prof. Dr H. B. s, de vakken nog vel in groote trekijn taak liggen zal goede vrucht zal en kennis nemen a onlangs leverde den indruk niet iden kant de stel nemend stuk werk de Gereformeerde viseur der synode dat zijn openbare van het kerkelijk zuiverhouding van gemeenschap der medewerkers aan e omgangsvormen, principiele denken

K. S.

DE III

rip „persoon“.

rking ter inleiding eeks. Redactie.

het begrip „persnis. Behalve een bewustheid wordt el van identiteit. ik van een man is was. Paulus en Achaje verklaren het lichaam als Heere. Ook de

want hij spreekt i. Hieraan ligt ten k van den geloof na de opstan den dood, altijd „ik“ zal bestaan.

15. Het ontvang (matisch) lichaam, eligen Geest be-

8:11 gezegd, dat en levend maken oont. Ook leeren ijke dingen zulke

st ons leert. En mpel des Heil-

is van geen be daarin woont, is elijk en schrik ilige Geest is dus g van ons ik. Het

g den naam van ontleend aan he rijken prosopon,

on gaat niet te llen eenmaal God ezicht tot aange naar de Heilige g Gods, bestemd delen en lijd.

en kwaad doen, en en zich daare persoon, zoals

wordt niet volge gekomen termen

ie van vorm of n hier voor een d is, en dat niet

is de verhouding chaam, het hart,

Het lichaam van Adam heet (1 Kor. 15) aardsch (choikos), het onze natuurlijk (psychikos), omdat het evenals de aarde en het leven in 't algemeen niet bezielde wordt door den Heiligen Geest, wel gedragen. De tegenstelling, bij de Grieken gebruikelijk, van ziel en lichaam aanvaardt de apostel Paulus niet, maar hij onderscheidt somtijds lichaam en geest, in het geheel viermaal. De term „vleesch“ bij Paulus heeft betrekking op de zonde, waardoor de niet-geestelijke persoon tegen den Heiligen Geest ingaat met zijn denken en handelen. (Gal. 5: 17).

Het hart vormt bij den apostel Paulus de receptieve of ontvankelijke zijde van 's menschen bestaan. Maar het hart staat bij Paulus ook voor geweten, want de Heilige Geest schrijft door de wet op de verborgen tafelen des harten en dan gaat het geweten werken. De term „ziel“ komt bij hem slechts zevenmaal voor en dan meest in den zin van individu of leven, b.v. alle ziel zij de machten over haar gesteld onderworpen. Groote moeilijkheden biedt echter het begrip „geest“ bij Paulus. Meestal duidt hij daarmee aan den Heiligen Geest en wat van Hem afkomstig is. Maar soms spreekt Paulus van zijn geest en kent hij daaraan toe de volgende verrichtingen: dienen Gods, getuigen, kennis van het hart, gemeenschap met afwezigen, God verheerlijken, bidden, zingen, dankzeggen, onrustig omzwerven, heiliging des levens. Dit zijn activiteiten, die uitgaan van den persoon, onder de leiding des Heiligen Geestes, en die plaats vinden, zooals het nu en dan heet „in den geest of door den geest die in iemand is“. 's Menschen geest is bij den apostel Paulus niet de persoon zelf, maar behoort bij de vermogens of functies van den persoon, die nu en dan met den persoon verwisseld worden. Die verwisseling komt ook bij ons Westelingen voor als wij spreken van werkkrachten, leerkrachten, of zegen: wat een stem, wat een wil, terwijl we daarmee personen bedoelen.

Deze opvatting wordt nog versterkt door 't gebruik van de Grieksche terminologie van de vermogens, die met den persoon des menschen in verband gebracht worden. Het kenvermogen is bij de Grieken deels de theoretische nous of zin. Daarop ziet Efeze 4:23 niet, want evenals elders een geest van droefheid staat hier de geest uws gemoeds, of naar de nieuwe vertaling de geest uwer gezindheid. Anderdeels het verstand (dianoia) dat ziet op 't onmiddellijke denken, dat uit het hart opstijgt, waarom het Oud-Testamentische „hart“ vaak door dianoia in het Nieuwe Testament wordt weergegeven. Het begeervermogen wordt door de Grieken aangeduid met den term orexis (lust). Ook daarvan maakt Paulus gebruik want hij spreekt (Rom. 1:27) van verhillung van den lust en (1 Tim. 3:1) van den lust tot een opziensambt. Werd de geest door hem beschouwd als de persoon of het zelfbewustzijn, dan zou men dien geest bij het noemen van de vermogens moeten tegenkomen. Dit is niet het geval. De vermogens worden rechtstreeks aan den persoon toegerekend. Waar de Westering zegt, dat vele personen eens geestes zijn, zegt de apostel Paulus, dat velen het ééne of hetzelfde bedenken (phroneo). Teksten als Efeze 4:4, één lichaam en één Geest zien op de gemeenschap van de geloovigen aan den Heiligen Geest, die één is in hen allen.

Onze slotsom is, dat de zielkundige termen van de Heilige Schrift ons alleen het bestaan leeren van een mysterieus ik, dat om ten volle persoon te worden de bezieling van den H. Geest, die Christus heeft verworven, noodig heeft. En voorts kent de Heilige Schrift alleen vermogens of functies, die verschillend worden ingedeeld, en vaak als personen worden voorgesteld. De zonde heeft ons van richting doen veranderen. De persoon wordt daarvoor verantwoordelijk gesteld, de vermogens worden als verdorven beschouwd. Wij hebben behoefte aan de vernieuwende werking des Heiligen Geestes, maar ook aan schuldgevoel.

Bij de overweging van dit resultaat bedenke men, dat de Heilige Schrift zich niet aandient als een handboek voor de zielkunde. Wij zijn dus niet aan hare terminologie gebonden. Anderzijds is het echter ongerijmd, de gegevens van de Heilige Schrift in onze zielkunde buiten beschouwing te laten, want Gods Woord leert ons de afkomst, de val, de eenheid en de bestemming van den mensch. Het zou een interessant werk zijn om den oorsprong en het gebruik van onze Westersche terminologie op het terrein van de zielkunde na te speuren, en na te gaan in hoeverre zij van de Heilige Schrift afwijkt. Het best komt die afwijking uit bij het begrip „bewustzijn“, dat bij latere psychologen heel de ziel insluit. Wijden wij daaraan nog een nadere beschouwing.

Den Haag.

LOS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Duitsche Nationaal-socialisme.

II.

Het „Positieve Christendom“. (I)

Het is voor een groot gedeelte aan de beginsel-loosheid van het Duitsche volk, aan hun te weinig principiële doorzicht, ook in de politiek, te wijten, dat een partij als de N.S.D.A.P. zoo tot bloei komen kon.

Men had in dit opzicht geen beginsel, en heeft daarom ook de beginselen van het Nationaal-socialisme nimmer aangegrepen, maar het kalm aanvaard met de gedachte: Het zal wel zoo'n vaart niet loopen! Het zal op den duur nog wel meevallen!

En wie zoo denkt, geeft er blijk van, niet te verstaan, wat de kracht van een beginsel beteekent, en dat principes consequent doorwerken.

De leiders van de N.S.D.A.P. hebben er blijk van gegeven, dat zij wel verstonden, wat een beginsel beteekende. Zoo heeft Hitler in zijn bekende boek „Mein Kampf“ meermalen nadruk gelegd op het „dogmatisch“ karakter van de N.S.D.A.P.¹⁾

We komen daardoor in aanraking met het Nationaal-socialisme als wereldbeschouwing, en het is in den tijd, dat het Nationaal-socialisme in Duitschland aan het roer is, ook wel gebleken, dat hier het terrein ligt, vanwaaruit het al zijn kracht tracht te ontplooien, en dat daar de scherpste tegenstellingen liggen, en ook, dat hier de wondeplek van het Nationaal-socialisme ligt; en hier met name wordt het ook duidelijk, dat voor een Christen het Nationaal-socialisme absoluut onaanvaardbaar is; even onaanvaardbaar als het Socialisme en Communisme. In wezen is het geen haar beter.

„Is de N.S.B. Christelijk?“ is de vraag, die door Prof. Dr. K. Schilder in ontkennenden zin is beantwoord, en o.i. volkomen terecht. Wie de N.S.B. hier noemt, kan daarvoor ook in de plaats stellen de letters N.S.D.A.P., en de beteekenis van de vraag blijft dan wezenlijk en praktisch dezelfde; er is alleen dit verschil, dat we ons met de letters N.S.B. in ons Vaderland bevinden, en met N.S.D.A.P. in het Derde Rijk. De eenheid van die twee partijen is onmiskenbaar, en voor eenigen tijd werd dan ook met grooten ophef in een Duitsch blad gewag gemaakt van de beteekenis van de N.S.B. voor Nederland, die daarin in één adem met de N.S.D.A.P. in Duitschland werd genoemd.²⁾

Toen die vraag: „Is de N.S.B. Christelijk?“ door dien spreker zoo werd beantwoord, en hij dat met klem van argumenten betoogde, heeft men van de zijde der N.S.B. dat heftig bestreden en alles gedaan om den indruk van dat betoog weg te nemen.

Om dat laatste ging het.

Natuurlijk heeft men geen argumenten aangevoerd en daarmee de beweringen van Prof. Schilder ontzenuwd. Men heeft er een scheldpartij van gemaakt.

Dat is ook veel gemakkelijker.

Dat deden vroeger de heeren in Duitschland ook, en heden ten dage feitelijk nog. Alleen met dit verschil, dat bij gebrek aan argumenten nu iemand niet alleen door een scheldpartij overbluft wordt, maar soms ook een bevordering ontvangt naar een der concentratiekampen.

De vraag: „Is de N.S.B. Christelijk?“ is in Duitschland ten opzichte van de N.S.D.A.P. niet zoo bijzonder met klem naar voren gebracht. Slechts een enkele maal.

Maar wanneer het dan nog gebeurde, dan kon men in een der partijbladen en geschriften en ook in redevoeringen met veel ophef hooren gewagen van het befaamde artikel 24 van het partijprogramma, waarin verklaard wordt, dat de partij staat op het standpunt van het „positieve Christendom“, en dus christelijk is, en bovendien nog wel positief christelijk.

Het gaat er daarbij echter maar om, wat we onder dien veel gebruikten term hebben te verstaan, en we zullen zien, dat men hier een term gekozen heeft, die bij uitstek geschikt was om te misleiden, en die dan ook meermalen schandelijk is misbruikt.

Wie eenigszins met de Duitsche toestanden op christelijk terrein op de hoogte is, kan welen, dat de uitdrukking „positief“ in christelijken zin daar zoo ongeveer gelijk staat met wat wij „orthodox“ noemen. Positief heeten zij, die nog altijd zoo eenigermate vasthielden aan het Woord Gods. We zouden bij ons kunnen zeggen: De streng-orthodoxen tot de gematigde ethischen toe.

Het begrip was dus betrekkelijk ruim, maar had toch een begrensden inhoud. Daarom was het niet meer dan eerlijk, dat men, wanneer men dien

1) Cf. bv. blz. 414, 422, 506; „Dogmatisch“ beteekent hier: Uitgaande van en gegrond op onaanvechtbare thesen; die men tenminste als onaanvechtbaar beschouwt.

2) Opmerkelijk was het, dat direct daarop ook weer een artikel verschijnt in hetzelfde blad, waarin verklaard wordt, dat de NSB heelemaal niet Nationaal-socialistisch is!

term zonder nadere omschrijving overnam, dat ook zoo deed, dat hij den bekenden en door het gebruik geijkten inhoud behield.

Dat heeft men niet gedaan.

De term „positief Christendom“ heeft in het program van Hitler een andere beteekenis.

En een zeer misleidende.

Want dat men hem gekozen heeft, opdat daardoor op het eerste gehoor de indruk gewekt zou worden bij het meerendeel der bevolking, dat men met een „christelijke“ partij te doen had, en dat men dan ook de „Christelijkheid“ van de partij herhaaldelijk mee heeft verdedigd, is een niet te ontkennen feit; en toch moet men bij eenig nadenken tot de gevolgtrekking komen, dat het niet meer is, dan een klank, die met HET Christendom niets heeft uit te staan, dan een stukje naam.

Wat is dat „positieve Christendom“ dan?

Velen hebben die vraag gesteld, en men komt dan tot de slotsom, dat het vragen hier makkelijker was, dan het antwoorden.

Zoo veel is duidelijk geworden, dat „positief Christendom“, zooals het voorkomt in het program van de N.S.D.A.P. = N.S.B. veel overeenkomst heeft met het Kameleon van Staring: Vier personen zagen het beestje, en elk met een verschillende kleur, omdat het zich aanpaste aan de omgeving volgens de ingeschapen wet tot zelfbehoud.

Niemand is er ooit goed achter gekomen, wat er mee bedoeld is.

De leiders hebben zich er ook maar zelden over uitgelaten, en meestal meer gezegd, wat het niet, dan wat het nu wel was.

Toen b.v. de gedachte werd geopperd, of het „positieve Christendom“ te zoeken was in de richting van de theorieën van Alfred Rosenberg, gelijk deze die ontwikkeld had in zijn boek: „Das Mythos des 20. Jahrhunderts“, is men er haastig bij geweest om dat te ontkennen. Officieel werd namens de partij verklaard, dat het boek van Rosenberg niet de mening van de partij weergaf, maar slechts diens persoonlijke opvattingen.

Hoe ernstig dat gemeend werd, bleek spoedig: Kort daarop ontving Rosenberg in Hitlers kabinet een zeer vooraanstaande plaats op cultureel gebied. Men heeft er precies gedaan, als hier gebeurd is met een „gevaarlijke“ brochure, die men door een minder gevaarlijke liet volgen, om den schijn te wekken, dat ook de voorafgaande niet gevaarlijk bedoeld was, maar die men ondertussen rustig van kracht liet blijven, en nooit heeft herroepen. Maar de aandacht van het publiek wordt zoo wat afgeleid, en dat ziet de gevaren zoo niet. DAT IS EEN SPECIALE NATIONAAL-SOCIALISTISCHE TACTIEK, DIE MEN IN DAT KAMP TELKENS HEEFT GEVOLGD; WIE MAAR ZIJN OOGEN OPEN GEHOUDEN HEEFT, KON DAT CONSTATEEREN!

Was het dus opmerkelijk, dat men zoo deed, en een verloochenden persoon handhaafde, nog opmerkelijker is het, dat die door Rosenberg aangegeven richting niettegenstaande de verloochening (?) ervan steeds is begunstigd, en de aanhangers daarvan in hun streven tegenover de meer orthodoxe en werkelijk positieve groepen der bevolking werden gesteund.

Een paar officiële uitspraken mogen ten bewijze hier volgen.

In het blad, dat uitgegeven wordt door den Rijksjeugtleider Baldur von Schirach, „Wille und Macht“ kwam indertijd een artikel voor van een zekeren Heinz Böhm, met het opschrift: Ein Heide hat das Wort (een heiden spreekt). In dat artikel kwam o.m. het volgende voor: „Onze jeugd is heidensch-religieus, omdat ze Duitsch is“; iets verder: „In het teken van het hakenkruis, het oer-noordsche symbool, niet in dat van Golgotha, viert Duitschland zijn wedergeboorte.“³⁾

In een ontwerp-toespraak tot de Hitlerjeugd bij de viering van het feest van de zonnewende (dus in een officieel vanwege de partij aanbevolen stuk!) hooren we dit fraais: „Wij zijn misschien betere Christenen, dan zij, die daar altijd den mond vol van hebben; maar we verloochenen ook niet de Germaansche godengestalten, de hoogste en heerlijkste goden, die ooit op aarde geweest zijn!“

„Hoe hoog steekt alleen een Horst Wessel boven Jezus van Nazareth uit! En zijn smeeken, de drinkbeker mocht misschien nog van hem weggenomen worden, hoe hoog steken al de (woorden) van Horst Wessel daarboven uit!... Onze wereldbeschouwing is er een zonder Christus“ heet het in het tijdschrift „Der Brunnen“.

En in een tooneelstuk van iemand, die het er om te doen was, daarin het oude Germaansche heidendom tegenover het Christendom te verheerlijken, laat een auteur iemand in een rol de volgende woorden zeggen: „De man uit Nazareth is een mooie God. Men kan zijn leven lang een schurk zijn (de moordenaar aan het kruis is bedoeld), het berouw aan het einde brengt genade en loon“.

Wat heeft de regering gedaan om aan dergelijk Gods-lasterlijk geschrijf een einde te maken?

Niets.

We willen ook niet beweren, dat het haar plicht was, om dat te doen.

Maar ze heeft dergelijk geschrijf vrij laten gaan, en daartegenover de Kerk het zwijgen opgelegd, en

3) Cf. „Gereformeerd Jongelingsblad“, No. (1)